

Pozorna wielowektorowość Mołdawia pod rządami socjalistów

Kamil Całus

W listopadzie 2019 r. powołany został nowy rząd Mołdawii na czele z Ionem Chicu, formalnie bezpartyjny, ale w istocie kontrolowany przez prezydenta Igora Dodona oraz prorosyjską Partię Socjalistów Republiki Mołdawii (PSRM). Tym samym dobiegł końca trwający pięć miesięcy eksperyment polityczny, w ramach którego władzę od czerwca 2019 r. sprawował koalicyjny rząd Mai Sandu złożony z przedstawicieli prozachodniego bloku ACUM oraz socjalistów. Przejęcie władzy przez tę ostatnią partię oznacza zahamowanie reform, pogorszenie relacji z Zachodem oraz radykalnie zmniejsza szanse na pozytywne rozstrzygnięcie toczących się postępowań w sprawie największych skandali korupcyjnych. Zarazem deklarowana przez obecny rząd oraz prezydenta Dodona wielowektorowa polityka mająca na celu utrzymanie dobrych stosunków zarówno z Rosją, jak i UE w praktyce zwiększa wpływy Kremla w Mołdawii.

Choć prezydent Dodon skupił w swoich rękach znaczną władzę, to jego sytuacja pozostaje niepewna. Nie posiada bowiem kontroli nad większością parlamentarną i zmuszony jest korzystać ze wsparcia pogrążonej w kryzysie Partii Demokratycznej (PDM). Głównym stojącym przed nim wyzwaniem są wybory prezydenckie planowane na koniec br. Słabość opozycji proeuropejskiej i jej postępująca fragmentaryzacja gra jednak na korzyść Dodona oraz jego ugrupowania.

Przyczyny upadku koalicji ACUM–PSRM

Bezpośrednią przyczyną upadku rządu Mai Sandu był konflikt między koalicjantami dotyczący obsadzenia stanowiska prokuratora generalnego. 6 listopada 2019 r. Olesea Stamate, minister sprawiedliwości z ramienia ACUM (w skład tego bloku wchodzi Partia Działania i Solidarności – PAS oraz Platforma Godność i Prawda – DA), anulowała wyniki trwającego od kilku tygodni konkursu mającego wyłonić kandydatów na to stanowi-

sko¹. Uzasadniając swoją decyzję, argumentowała, że jeden z członków komisji wystawiał zaniżone lub zawyżone oceny poszczególnym kandydatom, co wpłynęło na ostateczny rezultat procedury selekcyjnej. Szybko okazało się, że osobą tą był Petru Bobu, prawnik zasiadający w komisji konkursowej z ramienia PSRM. Szczególnie niskie oceny w porównaniu z tymi przyznanymi przez

¹ Prokuratora generalnego z listy dostarczonej przez komisję wybrać miała ostatecznie Najwyższa Rada Prokuratorów.

pozostałych członków komisji wystawił on wywodzącym się ze społeczeństwa obywatelskiego kandydatom niezależnym – Ștefanowi Gligorowi oraz Vladowi Gribincei.

Rząd Sandu uznał takie działania za próbę politycznej ingerencji w proces i, aby zapobiec blokowaniu niewygodnych dla PSRM kandydatów, jeszcze tego samego dnia dokonał nowelizacji ustawy o prokuraturze. Poprawki likwidowały procedurę konkursową i przekazywały premierowi prawo do przedstawiania kandydatów Najwyższej Radzie Prokuratorów. Zmiana przepisów została wprowadzona w specyficznym dla mołdawskiego porządku prawnego trybie „przejęcia przez rząd odpowiedzialności za ustawę”. Dokument przyjęty w ramach takiej procedury nie wymaga poparcia ze strony większości parlamentarnej, a jedynym sposobem na jego zablokowanie jest przegłosowanie wotum nieufności dla rządu. PSRM oraz prezydent Dodon odrzucili zarzuty ze strony przedstawicieli ACUM oraz ostro skrytykowali przyjętą przez rząd nowelizację, a także sposób, w jaki została ona przyjęta. Wezwali także współkoalicjanta do wycofania się z wprowadzonych zmian i przedyskutowania ich na forum parlamentu. Sandu konsekwentnie odmawiała jednak jakichkolwiek ustępstw, w związku z czym 8 listopada PSRM złożyła wniosek o przegłosowanie wotum nieufności dla rządu.

” Nowy gabinet będzie imitował strukturalne reformy, by zachować część zachodniej pomocy finansowej, uzyskanej w czasie rządów Sandu.

Problem obsady stanowiska prokuratora generalnego stanowił z punktu widzenia bloku ACUM kluczowy element procesu depolityzacji i deoligarchizacji aparatu państwowego, gdyż właśnie kontrola nad prokuraturą oraz sądownictwem stanowiły fundament władzy Vlady Plahotniuca, miliardera i oligarchy rządzącego Mołdawią od końca 2015 do czerwca 2019 r.² Utrzymanie pryncypialnej pozycji w tej kwestii było istotne także dla wizerunku

² K. Całus, *Mołdawia: od pluralizmu oligarchicznego do hegemonii Plahotniuca*, „Komentarze OSW”, nr 208, 7.04.2016, www.osw.waw.pl.

ACUM – oczyszczenie i uniezależnienie skorumpowanego wymiaru sprawiedliwości od początku stanowił sztandarowy element agendy bloku i podstawę jego popularności. Wysocy przedstawiciele PSRM (w tym przede wszystkim prezydent Dodon) nie mogli jednak dopuścić do objęcia stanowiska prokuratora generalnego przez osobę w pełni niezależną, gdyż zagrażałoby to ich interesom politycznym, finansowym, a nawet wolności osobistej. Wydaje się pewne, że niektórzy członkowie tego ugrupowania w ciągu ostatnich lat zamieszani byli w wiele skandali i afer. Socjaliści nieoficjalnie, lecz ściśle współpracowali z Partią Demokratyczną (kierowaną wówczas przez Plahotniuca) i wraz z jej politykami uczestniczyli w licznych procederach korupcyjnych (w tym prawdopodobnie w kradzieży 1 miliarda dolarów z mołdawskiego sektora bankowego w 2014 r.). Finanse PSRM są nieprzejrzyste, a część wykorzystywanych przez nich środków ma bardzo niejasne źródła (śledztwa dziennikarskie wskazują, że pochodzą one mogą m.in. z rajów podatkowych)³. Socjalistom zarzuca się także uzyskiwanie regularnego wsparcia finansowego ze strony Kremla. Jednym z kluczowych dowodów na to jest ujawnione przez mołdawskie media w czerwcu 2019 r. nagranie, w którym Dodon przyznaje, że PSRM otrzymuje do miliona dolarów miesięcznie od Rosji⁴. W obawie przed odpowiedzialnością karną i utratą pozycji socjaliści od czasu utworzenia wspólnego rządu z ACUM (tj. od czerwca 2019 r.) robili wszystko, by przejąć kontrolę nad wymiarem sprawiedliwości.

Nowy kształt sceny politycznej

Zaledwie sześć dni po upadku koalicji ACUM–PSRM socjaliści, przy wsparciu posłów Partii Demokratycznej, powołali nowy mniejszościowy rząd pod przewodnictwem Iona Chicu. Błyskawiczne tempo, w jakim udało się stworzyć nowy gabinet, pozwala przypuszczać, że negocjacje w tej sprawie rozpoczęły się na długo przed wybuchem kryzysu

³ I. Sanduța, *Banii lui Dodon din Bahamas*, RISE Moldova, 28.09.2016, www.rise.md. O. Ceaglei, *Afaceri offshore la sediul socialistilor*, RISE Moldova, 22.09.2016, www.rise.md.

⁴ *PROBĂ VIDEO 3: Igor Dodon spune căți bani primea, lunar, din Rusia, pentru PSRM: 600-700 de mii de dolari, până la un milion*, Publika.md, 8.06.2019, www.publika.md.

dotyczącego obsadzenia stanowiska prokuratora generalnego. Demokratom, obawiającym się rozliczenia z czasów sprawowania przez nich władzy, podobnie jak socjalistom, zależało na odsunięciu premier Sandu oraz zablokowaniu forsowanej przez blok ACUM reformy wymiaru sprawiedliwości. Decydując się na wsparcie socjalistów, liczyli oni zapewne na częściowe odzyskanie wpływu na politykę rządu. Bez głosów tego ugrupowania PSRM pozbawiony jest bowiem niezbędnej do przyjmowania ustaw większości parlamentarnej.

” Stosunki Mołdawii z UE uległy pogorszeniu, a proces ten będzie postępował, mimo że Dodon nawołuje do utrzymywania dobrych relacji zarówno z Zachodem, jak i z Rosją.

Formalnie bezpartyjny Chicu związany jest w rzeczywistości zarówno z socjalistami, jak i Partią Demokratyczną. W okresie rządów PDM (tj. do czerwca 2019 r.) pracował w Ministerstwie Finansów (jako sekretarz stanu, a następnie szef resortu), gdzie odpowiadał m.in. za wdrażanie kontrowersyjnej ustawy umożliwiającej tzw. amnestię kapitału. Nowe regulacje służyć miały prawdopodobnie zalegalizowaniu pochodzących z niejasnych źródeł dochodów członków aparatu państwowego oraz powiązanych z nimi przedsiębiorców i polityków spoza Mołdawii. Jego kandydaturę na kompromisowego premiera koalicyjnego rządu PSRM–PDM Vlad Plahotniuc rozpatrywał już bezpośrednio po wyborach parlamentarnych w lutym 2019 r. Od czerwca 2019 r. aż do objęcia teki premiera Chicu pełnił funkcję doradcy prezydenta Dodona. W składzie nowego rządu znaleźli się także inni dotychczasowi doradcy prezydenta lub przewodniczącej parlamentu i szefowej PSRM Zinaidy Greceanii (objęli oni resorty sprawiedliwości, spraw zagranicznych, obrony, oświaty, zdrowia i rolnictwa).

W wyniku utworzenia nowego gabinetu prezydent Dodon skoncentrował w swoich rękach zdecydowaną większość władzy w kraju. Ma on obecnie bezpośredni wpływ na rząd oraz kontrolę nad szeregiem kluczowych instytucji państwa. Jeszcze w czasach funkcjonowania koalicji ACUM–PSRM zdołał podporządkować sobie: Sąd Konstytucyjny

(w sierpniu 2019 r. jego przewodniczącym został poseł PSRM Vladimir Țurcan), Narodowe Centrum Antykorupcyjne (w lipcu 2019 r. kierownictwo nad nim przejął sekretarz aparatu prezydenta Ruslan Flocea⁵) oraz Służbę Informacji i Bezpieczeństwa (SIS). Obecnie trwa, jak się wydaje, proces neutralizowania Prokuratury Generalnej, stanowiącej zagrożenie dla kierowanego przez Dodona układu rządzącego. Na jej czele w grudniu 2019 r. stanął Alexandr Stoianoglo. Choć nowy szef prokuratury cieszy się dobrą opinią⁶, to poważne wątpliwości budzi niezależność i uczciwość osób wybranych na jego zastępców, m.in. Mircei Roșioru (wcześniej zastępcy powiązanego z Plahotniukiem prokuratora Eduarda Harunjena) oraz podejrzewanego o korupcję Ruslana Popova⁷. Nie ma także wątpliwości, że podporządkowane prezydentowi służby specjalne będą blokowały przekazywanie prokuraturze materiałów dowodowych mogących w jakikolwiek sposób uderzać w interesy socjalistów i współpracujących z nimi polityków.

Konsekwencje przejścia władzy przez socjalistów

Objęcie rządów przez PSRM, wspieraną doraźnie przez PDM, oznacza zatrzymanie ambitnego programu reform zainicjowanych przez rząd Sandu. Zarówno PSRM, jak i prezydent Dodon skupiają się na odtwarzaniu i przejmowaniu stworzonego w ostatnich latach przez Vladę Plahotniucę systemu kontroli nad instytucjami państwowymi, w tym nad wymiarem sprawiedliwości oraz mediami. Dla socjalistów jest to kluczowe nie tylko ze względu na chęć zablokowania możliwych postępowań korupcyjnych dotyczących spraw, w które zaangażowani byli i są członkowie PSRM, lecz także w celu wzmocnienia pozycji politycznej tego ugrupowania oraz umożliwienia przedstawicielom tej frakcji czerpania nielegalnych korzyści majątkowych wynikających z dostępu do aparatu państwowego i finansów publicznych.

⁵ S. Mihailovici, *ULTIMA ORĂ//Ruslan Flocea, desemnat pentru funcția de șef al CNA*, TV8, 29.07.2019, www.tv8.md.

⁶ Тулбуре об Александре Стояногло: Впервые генпрокурор вызывает доверие, *Gagauzinfo.md*, 20.12.2019, www.gagauzinfo.md.

⁷ Дом свекрови, угодыя отца и роскошная жизнь прокурора Чекан, *Komsomolskaja Prawda*, 4.01.2018, www.kp.md.

Należy oczekiwać, że nowy gabinet będzie imitował strukturalne reformy, by w ten sposób zagwarantować sobie zachowanie chociaż części zachodniej pomocy finansowej, którą Mołdawia uzyskała w czasie rządów Sandu. Utrzymanie wsparcia zewnętrznego jest kluczowe dla stabilności budżetu państwa. Zgodnie z planami gabinetu Chicu w latach 2020–2022 mołdawskie finanse mają uzyskać w ten sposób sumę około 1 mld euro – 71% tych środków ma pochodzić od Banku Światowego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju oraz Europejskiego Banku Inwestycyjnego, a jedynie 14% ma mieć źródło rosyjskie⁸. Państwa UE odpowiadają również za ponad 80% wszystkich inwestycji w gospodarkę mołdawską oraz około 65% eksportu.

Wraz z obaleniem rządu Sandu oraz przejściem władzy przez socjalistów dynamika stosunków Mołdawii z UE uległa osłabieniu. Należy oczekiwać, że proces ten będzie postępował, mimo że rząd i prezydent Dodon nawołują do utrzymywania dobrych relacji zarówno z partnerami zachodnimi, jak i z Rosją. Podobną politykę balansowania między Moskwą a Zachodem prowadziła w pierwszej dekadzie XXI wieku Partia Komunistów (PCRM) ze stojącym na jej czele prezydentem Vladimirem Voroninem. Zachowanie balansu w stosunkach międzynarodowych, oprócz wymiaru czysto finansowego (utrzymanie wsparcia budżetowego z Zachodu), jest istotne z punktu widzenia wizerunkowego. Społeczeństwo jest zmęczone dominującym w mołdawskiej polityce dyskursem geopolitycznym i oczekuje koncyliacyjnej polityki zagranicznej, opartej na współpracy ze wszystkimi kluczowymi partnerami Kiszyniowa. Ubiegający się o reelekcję Dodon przynajmniej do planowanych na listopad 2020 r. wyborów prezydenckich będzie zapewne próbował wpisywać się w te oczekiwania elektoratu. Nie ma jednak wątpliwości, że próba budowania dobrego wizerunku nowych władz przed partnerami zachodnimi będzie bardzo trudna. Przejawem tego jest wypowiedź prezydenta Dodona, który 14 lutego 2020 r. oskarżył kilku ambasadorów reprezentują-

cych państwa UE w Kiszyniowie (nie podając przy tym nazwisk) o blokowanie dialogu nowych władz z Brukselą i dezinformowanie europejskich stolic co do faktycznej sytuacji w kraju⁹. Jednocześnie, mimo deklarowanej wielowektorowości polityki zagranicznej, to relacje z Moskwą będą miały dla socjalistów pierwszorzędne znaczenie.

” Mimo sukcesu w postaci utworzenia rządu Chicu i faktycznego przejścia władzy w kraju, pozycja Dodona na mołdawskiej scenie politycznej pozostaje niepewna.

Potwierdzeniem zacieśniania stosunków dwustronnych z Rosją była m.in. pierwsza wizyta zagraniczna premiera Chicu, z którą udał się on do Moskwy. Gestem wskazującym na chęć budowania pozytywnych relacji z nowymi władzami Mołdawii była złożona przez stronę rosyjską obietnica uruchomienia preferencyjnej (oprotentowanej poniżej 2%) linii kredytowej o wartości 500 mln dolarów¹⁰. Pierwsza transza kredytu w wysokości 200 mln dolarów może zgodnie ze słowami premiera Chicu trafić do Mołdawii do końca marca br.¹¹ Jest przy tym pewne, że przejście rządów przez socjalistów prowadzić będzie do zwiększenia rosyjskich wpływów politycznych i biznesowych w tym kraju. Już pod koniec 2019 r. Igor Czajka, syn byłego prokuratora generalnego Federacji Rosyjskiej Jurija Czajki, stał się posiadaczem kontrolnego pakietu akcji firmy Media Invest Service, kontrolującej dwa należące do tej pory do PSRM kanały telewizyjne – Primul în Moldova oraz Accent TV¹². Wcześniej, we wrześniu 2019 r., Dodon dawał także do zrozumienia, że firmy rosyjskie mogą być zainteresowane inwestycją

⁸ *Cine vor fi sponsorii principali ai Guvernului în următorii trei ani*, Mold-Street, 12.12.2019, mold-street.com.

⁹ *Igor Dodon, mesaj dur către ambasadorii UE: „Unii dintre voi mi se pare că sunteți membri ai PAS cu DA, nu dezinformați Bruxelles-ul”*, Unimedia, 14.02.2020, www.unimedia.info.

¹⁰ *Россия готова выделить Молдове кредит на 500 млн долларов для реализации инфраструктурных проектов в нашей стране*, Komsomolskaja Prawda, 25.11.2019, www.kp.md.

¹¹ *De la 500 de milioane de dolari – la 200 de milioane. Chicu a explicat în ce condiții se negociază creditul cu Rusia și câți ani va avea Moldova la dispoziție pentru a plăti datoria*, Agora, 26.02.2020, www.agora.md.

¹² *Н. Пахольницкий, Игорь Чайка стал совладельцем «Первого в Молдове» и Accent TV*, NewsMaker, 29.12.2019, www.newsmaker.md.

w leżący nad Dunajem mołdawski port morski w Giurgiulești¹³.

Niepewna przyszłość Dodona

Mimo niewątpliwego sukcesu, jakim dla Dodona było utworzenie rządu Chicu i tym samym faktyczne przejście władzy w kraju, jego pozycja na mołdawskiej scenie politycznej pozostaje niepewna. Kluczowym wyzwaniem będą planowane na koniec 2020 r. wybory prezydenckie, w których zmierzy się on najprawdopodobniej z byłą premier i liderką Partii Działania i Solidarności (PAS) Maią Sandu. Dodon i Sandu cieszą się bardzo podobną popularnością. W wyborach w 2016 r. Dodon zwyciężył z nią różnicą nieco ponad 4 p.p. (52,1% do 47,8%), zaś według sondażu z grudnia 2019 r. zaufanie do obojga deklaruje po około 25% ankietowanych¹⁴. Utrzymanie stanowiska głowy państwa lub przynajmniej niedopuszczenie do objęcia go przez kandydata opozycji jest priorytetową kwestią dla Dodona oraz wspierającej go Partii Demokratycznej. W związku z tym należy oczekiwać, że zarówno prezydent, jak i socjaliści oraz powiązane z nimi media będą prowadzić intensywną kampanię medialną wymierzoną w blok ACUM, a w szczególności w samą Sandu. Podobne działania podjąć może także osłabiony, lecz wciąż potężny koncern medialny należący do zbiegłego z Mołdawii w czerwcu 2019 r. Plahotniuca¹⁵.

Nie należy wykluczać, że wobec niepewnego zwycięstwa w wyborach prezydenckich Dodon zdecyduje się przywrócić system, w którym prezydenta wyłania parlament, a nie ogół obywateli. Model taki funkcjonował w latach 2000–2016 (głowę państwa wybierano wówczas większością

3/5 głosów wszystkich deputowanych), ale w marcu 2016 r. kontrolowany przez Vlada Plahotniuca Sąd Konstytucyjny orzekł, że przyjęta w 2000 r. poprawka wprowadzająca wybory pośrednie jest niezgodna z konstytucją. Decyzję sędziów uznano za motywowaną politycznie i powszechnie krytykowano (negatywną opinię na jej temat wyraziła m.in. Komisja Wenecka). Prezydent Dodon, korzystając ze swoich wpływów w Sądzie Konstytucyjnym, mógłby doprowadzić do cofnięcia orzeczenia z 2016 r., wskazując m.in. na opinie instytucji międzynarodowych oraz powołując się na chęć „naprawienia” szkód, których w mołdawskim modelu ustrojowym dokonał Plahotniuc. Obecnie Dodon publicznie odrzuca ten scenariusz, ale prawdopodobnie bierze go pod uwagę¹⁶.

Trwałość zdominowanego przez socjalistów układu politycznego uzależniona jest od poparcia dla rządu Chicu ze strony polityków PDM oraz wyniku wyborów prezydenckich.

Problemem dla socjalistów jest także brak stabilnej większości parlamentarnej, co wymusza konieczność współpracy z niewspółtworzącą gabinetu rządowego PDM. Partia ta, po ucieczce z kraju jej sponsora i lidera Vlada Plahotniuca, znajduje się w głębokim kryzysie politycznym, wizerunkowym i finansowym. Wewnętrzne konflikty, wynikające m.in. z różnych pomysłów na dalszy rozwój tego ugrupowania, doprowadziły 19 lutego br. do opuszczenia jego szeregów przez sześcioro posłów, na czele z należącym do rodziny Plahotniuca byłym przewodniczącym parlamentu Andrianem Candu. PDM może w najbliższym czasie zacieśnić współpracę z socjalistami, a niektórzy jej członkowie mogą otrzymać teki ministerialne w gabinecie Chicu, czego nie wyklucza sam prezydent Dodon¹⁷. Ewentualne utworzenie koalicji PSRM–PDM wzmocni niewątpliwie stabilność obecnego rządu.

¹³ В. Соловьев, «Чтобы Владимир Путин прилетел, нужна четкая и какая-то прорывная повестка», Kommersant, 23.09.2019, www.kommersant.ru.

¹⁴ A. Ceapăi, Sondaż: Igor Dodon și Maia Sandu, la egalitate în preferințele electoratului, Radio Europa Liberă Moldova, 5.12.2019, moldova.europalibera.org.

¹⁵ W związku z rozłamem, do którego doszło w PDM w lutym 2020 r., nie jest w pełni jasne, jaką pozycję w konflikcie między ACUM i PSRM zajmą wspomniane media. Według niektórych źródeł decydujący wpływ na politykę informacyjną koncernu ma obecnie Andrian Candu, który opuścił szeregi Partii Demokratycznej. Choć media te bez wątpienia nie zaczną popierać ACUM, to mogą rozpocząć kampanię wymierzoną w socjalistów.

¹⁶ А. Батанова, «Мы не будем предлагать изменить Конституцию». Додон против избрания президента парламентом, NewsMaker, 17.12.2019, www.newsmaker.md.

¹⁷ О. Горчак, «Нужна новая кровь». Додон о коалиции с Демпартией и перестановках в правительстве, NewsMaker, 21.02.2020, www.newsmaker.md.

Rozłamy w opozycji

Wydarzenia z ostatnich miesięcy umocniły wizerunek Mai Sandu jako bezkompromisowej i nieustępliwej idealistki skupionej na reformie wymiaru sprawiedliwości oraz demontażu istniejących w kraju układów korupcyjnych. Mimo to blok ACUM jest dziś, jak się wydaje, słabszy niż przed objęciem władzy przez gabinet Sandu. Podstawowym problemem ugrupowania jest narastająca fragmentaryzacja, która grozi jego rozpadem. W ciągu ostatnich miesięcy znacznie pogłębił się konflikt między tworzącymi go partiami, wynikający w znacznej mierze z walki o ten sam elektorat. Do zwiększenia podziałów przyczyniła się m.in. klęska rywalizującego z Sandu lidera Partii Godność i Prawda (DA) Andreia Năstasego, który na początku listopada 2019 r. przegrał wybory na stanowisko mera Kiszyniowa z reprezentantem socjalistów Ionem Cebanem. Napięcia między obydwojema ugrupowaniami pogłębia szybko spadająca popularność DA oraz samego Năstasego, oskarżanego o niejasne powiązania i korupcję. Według opublikowanego w grudniu 2019 r. sondażu ugrupowanie to może liczyć jedynie na około 3,3% głosów elektoratu (wynik poniżej progu wyborczego)¹⁸. Jednocześnie jedynie 16% ankietowanych uważa, że lider DA powinien startować w tegorocznych wyborach prezydenckich (84% opowiada się za kandydaturą Sandu)¹⁹.

Podziały i konflikty wśród liderów bloku będą stanowiły poważny problem w kontekście zbliżających się wyborów²⁰. Wydaje się mało prawdopodobne, by tworzące ACUM siły prozachodnie

były w stanie wystawić wspólnego kandydata. Doprowadzi to do rozproszenia głosów i obniży rezultat Sandu, która wprawdzie nie podjęła jeszcze decyzji o starcie, ale niemal na pewno się na niego zdecyduje²¹.

Innym faktem mogącym dodatkowo zdestabilizować sytuację na prawym skrzydle sceny politycznej jest niespodziewane warunkowe zwolnienie z więzienia 3 grudnia 2019 r. byłego premiera i lidera Partii Liberalno-Demokratycznej (PLDM) Vlady Filata²². W czerwcu 2016 r. został on skazany na dziewięć lat pozbawienia wolności, m.in. za współudział w kradzieży 1 miliarda dolarów z mołdawskiego sektora bankowego w 2014 r. Były premier nie cieszy się znaczącą popularnością w społeczeństwie, ale sama jego obecność w przestrzeni publicznej oraz możliwe krytyczne wystąpienia mogą generować napięcia i podsycać podziały wśród ugrupowań proeuropejskich.

Perspektywy

Zdominowany przez obecnego prezydenta i kontrolowanych przez niego socjalistów system polityczny, który ukształtował się w Mołdawii na przełomie listopada i grudnia 2019 r., jest niestabilny. Jego trwałość uzależniona jest zarówno od poparcia dla rządu Chicu ze strony polityków PDM, jak i – w dłuższej perspektywie – wyniku tegorocznych wyborów prezydenckich. Nie ma jednak wątpliwości, że ewentualna reelekcja Dodona doprowadzi do pogłębienia konsolidacji władzy przez jego obóz polityczny i skłoni socjalistów do dalszego podporządkowywania sobie aparatu państwowego oraz przedsiębiorstw skarbu państwa. Działania takie, przy spodziewanym braku reform i łamaniu zasad praworządności, będą prowadziły do narastającej krytyki Kiszyniowa ze strony partnerów zachodnich (szczególnie UE). To zaś skłoni socjalistów do dalszego zacieśnienia współpracy z Rosją.

¹⁸ SONDAJ BOP: În caz de alegeri parlamentare, partidul lui Năstase NU ar trece pragul electoral. PSRM pe prima poziție, Telegraph, 30.12.2019, www.telegraph.md.

¹⁹ SONDAJ // Năstase detestat de 84% din respondenții unui sondaj. Oamenii NU vor ca acesta să candideze la prezidențiale, Telegraph, 30.12.2019, www.telegraph.md.

²⁰ We wrześniu 2019 r. deputowany z ramienia DA (partii współtworzącej ACUM) Octavian Țicu opuścił ugrupowanie i zdecydował się samodzielnie kandydować na urząd mera Kiszyniowa w wyborach, które miały miejsce na przełomie października i listopada ub.r., mimo że blok wystawił do wyścigu o to stanowisko lidera DA Andreia Năstasego. Na początku stycznia br. niektórzy członkowie bloku zaczęli zaś publicznie oskarżać swoich kolegów z PAS i DA o brak lojalności i reprezentowanie interesów PSRM i Plahotniuca.

²¹ Maia Sandu: Dacă nu discutăm, nu vom ajunge să avem un candidat comun la prezidențiale, IPN, 31.01.2020, www.ipn.md.

²² S. Mihailovici, OFICIAL! Vlad Filat a fost eliberat din penitenciar, TV8, 3.12.2019, www.tv8.md.